

Compassie: onhandige term en wig in het CDA

Deze week zal de CDA-commissie 'Nieuwe woorden, nieuwe beelden' haar eindrapport presenteren. De commissie – die onder leiding staat van buitenstaander en niet-CDA-stemmer Jacobine Geel – werd door het partijcongres van het CDA ingesteld om de christendemocratische uitgangspunten in een nieuw jasje te steken. Het begrip 'compassie' doet het hertalingstraject van de commissie echter de das om.

Om te beginnen moeten we concluderen dat de aanvankelijke twijfel bij deze operatie terecht blijkt te zijn.

Wat was het probleem?

Wat was eigenlijk het probleem waarvoor het hertalingstraject een oplossing was? Al eerder klonken kritische vragen: wat heeft de verkiezingsnederlaag van het CDA in 2010 te maken met de uitgangspunten? Waarom werd het CDA in 2006 nog de grootste partij? Is een partij die haar ankers licht na de storm van één verkiezingsnederlaag niet een partij op drift?

Gebrek aan durf

Het valt zeer te betwijfelen of de bestaande uitgangspunten – solidariteit, gerechtigheid, rentmeesterschap en gespreide verantwoordelijkheid – werkelijk 'flets' zijn geworden en 'teveel overwoekerd geraakt door machtsdenken en pragmatisme'. Dit is wel wat commissievoorzitter Geel in oktober, nog voor de partijdiscussie hierover had plaatsgevonden, stelde. Het is daarom de vraag of de hertaling niet verwordt tot verwatering. Deze vraag stellen wij niet uit behoudzucht, maar uit de ambitie om CDA'ers met elkaar te verbinden via de uitgangspunten. De bestaande uitgangspunten hebben namelijk drie grote politieke stromingen (ARP, CHU, KVP) bijeengebracht. Het samenspel van de vier 'grondtonen' was vervolgens decennialang datgene waarin leden van allerlei pluimage elkaar altijd weer in harmonie konden vinden. De uitgangspunten zijn in meerdere grote crises houdbaar gebleken. Niet de grondtonen waren de afgelopen jaren het probleem, maar het gebrek aan durf van CDA-politici om beleidskeuzes openlijk vanuit die uitgangspunten te beargumenteren.

Compassie

Voor dit moment is onze belangrijkste zorg dat onlangs klip en klaar werd dat 'compassie' volgens de commissie de allesomvattende grondtoon is van waaruit het CDA politiek moet gaan bedrijven. Geel en medecommissielid Govert Buijs hebben dat op definitieve wijze uiteengezet in de laatste editie van Christendemocratische Verkenningen (CDV), het tijdschrift van het wetenschappelijk instituut van het CDA. Reeds nu speelt het begrip een overheersende rol in discussies over het CDA van de toekomst. Compassie, een term die 'medelijden' betekent, moet hét fundament van het CDA worden. Je zou er bijna compassie van krijgen – met het CDA.

Wig in de partij

Er hoeft niet aan getwijfeld te worden dat compassie leden en kiezers van het CDA van zich zal vervreemden. Het woord roept bij velen vooral linkse nieuwe beelden op. Compassie lijkt daarmee een tegengeluid richting het huidige kabinetsbeleid. Een begrip dat veel weg heeft van een reactie op één enkel kabinet kan op de lange termijn nooit een goede basis vormen voor een partij. Compassie is daarmee geen alternatief voor de gebalanceerde en harmonieuze samenhang die de grondtonen kenmerkt. Gezien de eenzijdige connotaties die aan het begrip kleven, voelen veel partijleden zich bij het begrip niet thuis. Dat leden uit het zuiden des lands hardop

overwegen een eigen partij te beginnen illustreert dit. Compassie is een splijtzwam. Waarom moeten mensen die zich wel thuis voelen bij het huidige kabinetsbeleid worden afgestoten? Moet het CDA flanken van zich blijven vervreemden, tot er geen flanken meer zijn? Heeft het CDA niet meer de ambitie om een brede volkspartij te zijn? Zonde! Want de huidige uitgangspunten zijn uitstekend. Daar hebben we compassie niet bij nodig. Bovendien is compassie als aan het huidige kabinetsbeleid gerelateerd tegengeluid te zeer tijdgebonden om als fundament voor politiek handelen te dienen. Het woord heeft alleen al daarom niet de kracht in zich om langer dan enkele jaren enig houvast te bieden aan degenen die het wél een aardige term vinden.

Partij van het medelijden

Even belangrijk is dat 'compassie' politiek niet hanteerbaar is. De commissie zal de bestaande uitgangspunten weliswaar hertalen en dat kan best veelbelovend uitpakken, maar wat moeten we daarmee als het 'dragende fundament' – compassie – eenzijdig en beperkt is?

Compassie is een persoonlijke houding, waarvan we hopen dat iedere christendemocraat deze beoefent waar nodig. Een politieke partij heeft echter uitgangspunten nodig die direct vertaalbaar zijn naar beleid. Iets als het uitgangspunt 'solidariteit' kan via overheidsbeleid worden vormgegeven. De sociale zekerheid en ons zorgstelsel zijn daar een voorbeeld van. Compassie is dus belangrijk als wezenskenmerk voor bestuurders, maar kan nooit het dragende fundament zijn van een vereniging die haar bestaansrecht ontleent aan het willen besturen van gemeente, provincie, land en Europa. Inzet van de term wekt daarenboven verwachtingen die de overheid niet kan waarmaken. Een overheid moet ook maatregelen nemen die niet leuk zijn. Compassie zal dan telkens als een boemerang terugslaan op het CDA: 'jullie waren toch de partij van de compassie'? Of streeft het CDA ernaar de partij te zijn van het medelijden? Van de zielige mensen? Is het verboden om sterk te zijn? Geel en Buijs zien compassie als de grondtoon die in concrete beleidsmaatregelen moet doorklinken. Moet de partij zich dan maar afkeren van de welgestelden, van de sterken, van de mensen bij wie solidariteit maar mooi vandaan moet komen? En ook van de normale werkende Nederlander?

Persoonlijke verantwoordelijkheid

Compassie is een term die zich richt op de zwakte van mensen in plaats van op de persoonlijke verantwoordelijkheid waarop de overheid burgers met hun maatschappelijke verbanden kan aanspreken. Dat laatste heeft het CDA altijd gevonden. Daarmee kunnen we concluderen dat deze term haaks staat op dat, waar het CDA als politieke partij voor staat.

Compassie is een prachtige levenshouding voor CDA'ers. Maar het CDA als politieke vereniging kan de term beter snel vergeten.

*Gerard Adelaar
Helen van den Berg
Sytse Brouwer
Jacques la Croix
Leo van Gelder
Frederik Hardeman
Willemien Hasselaar
Jasper Heesakkers
Gerben Horst
Freek Houweling
Jan-Anton Houweling*

*John Kuijt
Job van Meijeren
Jeffrey Oudeman
Corrie Righolt-Dam
Frank Schellenboom
Jacco van der Tak
Ellen Verkoelen
Joram Verstoep
Daan de Vries
Martijn Vroom
William van Wijngaarden*